

«БЕКТЕМИН»

А. Мырсабеков атындагы Ош
Гуманитардык-педагогикалык
институтунун ректору и.и.к. доцент
Зулуев Б. Б.

“ 14 ” 2019-ж., Ош шаары

Ыдырысов Рамис Жумабековичтин 07.00.02 – Ата Мекен тарыхы адистиги боюнча Тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган “Кыргызстандын социалдык түзүлүшүнүн өзгөрүшү (XXк. 20-30-жж.)” деген темадагы диссертациясын ачык коргоого карата жетектөөчү мекеме А.Мырсабеков атындагы Ош гуманитардык-педагогикалык институтунун Гуманитардык факультетинин «Тарых» кафедрасынын

КОРУТУНДУ – ПИКИРИ

И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана Жусуп Баласагын атындагы Кыргыз Улуттук университетинин алдындагы тарых илимдеринин доктору (кандидаты) жана окумуштуулук даражасын ыйгаруу боюнча Д.07.18.578 диссертациялык Кеңештин 2019-жылдын 14-мартында болгон отурумунда **Ыдырысов Рамис Жумабековичтин “Кыргызстандын социалдык түзүлүшүнүн өзгөрүшү (XXк. 20-30-жж.)” аттуу диссертациясын ачык коргоого карата жетектөөчү мекеме катары А. Мырсабеков атындагы Ош гуманитардык-педагогикалык институтунун Гуманитардык факультетинин «Тарых» кафедрасы бекитилген.**

2019-жылдын 6-мартында **Ыдырысов Рамис Жумабековичтин** аталган диссертациясынын кол жазмасы А. Мырсабеков атындагы Ош гуманитардык педагогикалык институтунун Гуманитардык факультетинин

«Тарых» кафедрасынын адис-окумуштуулары тарабынан талкууланды. Талкуу төмөндөгүдөй жыйынтыктарга келди:

1. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу.

Ыдырысов Рамис Жумабековичтин “Кыргызстандын социалдык түзүлүшүнүн өзгөрүшү (XXк. 20-30-жж.)” аталышындагы илимий иши кыргыз тарыхнаамасында диссертациялык деңгээлде изилденбеген темалардан. Аталган тема кыргыз тарыхындагы терең жана ар тараптан изилдөөлөрдү талап кылган актуалдуу илимий-теориялык жана практикалык жактан маанилүү проблемалардан болуп саналат. Анткени учурдагы Кыргызстандын социалдык-экономикалык жана саясий турмушун модернизациялоо, демократиялык коомдуу түзүү аракеттери менен катар рынок экономикасынын шартында Кыргызстан коомунун социалдык түзүлүшү ири өзгөрүүлөргө дуушар болуп, коомдун социалдык жаңы тибинин калыптануу процесси жүрүп жатат. Ушул өңүттөн алып караганда XXк. 20-30-жылдарындагы Кыргызстандын социалдык түзүлүшүндөгү болуп өткөн өзгөрүүлөрдү изилдөө кызыгуу жаратат.

Маселени изилдөөнүн талабы төмөнкү бир катар шарттар менен түшүндүрүлөт. Биринчиден, коомдун социалдык түзүлүшү, өнүгүшү туурасындагы маселеде XXк. 80-жылдарына чейин илимий-изилдөө практикасында эки концептуалдык: «таптык» жана «стратификациялык» методологиялык ыкма үстөмдүк кылып келген. Советтик тарыхнаамада «таптык» ыкма үстөмдүк кылганы белгилүү. Анткени, марксисттик-лениндик теория боюнча кандай гана коом болбосун ал таптарга бөлүнүп, алардын негизги белгилери катары өндүрүш каражаттарына карата болгон мамилеси боюнча айырмалаланат деп эсептелчү. Экинчиден, марксисттик-лениндик теория боюнча ар кандай коомдо тап күрөшү тынымсыз жүрүп турушу керек. Анткени, тап күрөшү бул коомдук прогреске жеткирүүчү кыймылдаткыч күч катары саналган. Мына ушул марксисттик-лениндик көз караштан улам, советтик доордогу идеологиялык максатта коом антагонисттик эмес жумушчу

жана дыйкан таптарынан турат деген түшүнүк жаралып, жетимиш жыл бою үстөмдүк кылып келгени белгилүү.

2. Диссертацияга коюлган талаптардын чектериндеги иштин илимий жыйынтыктары.

Каралып жаткан диссертациялык иште бир катар жаңы илимий практикалык жыйынтыктар жетишилген. Ал жетишкендиктер кыргыз тарыхнаамасына белгилүү деңгээлде салым кошуп, тарых илиминин өнүгүшүнө да алгылыктуу таасир тийгизе алат. Алар төмөнкүлөр:

1-жыйынтык. Илимий эмгектин жаңылыгы катары постсоветтик доордогу Кыргызстандын тарыхнаамасында изилдене элек диссертациялык иштин алдына коюлган маселе менен шартталган. Тарыхнаамалык багыттагы бул илимий иштин тарых илимдер чөйрөсүндө алгачкылардан болуп изилдениши постсоветтик доордогу Кыргыз мамлекетинин өзгөчө тарыхый доорду басып өткөндүгүн далилдейт.

2-жыйынтык. Диссертант тарабынан алгачкы ирет Кыргызстандын коомдук социалдык түзүлүшүн жаңы социалдык теориялык нукта кароого аракет жасалышы. Постсоветтик доордогу Кыргыз мамлекетинин социалдык стратификациялык түзүлүшүнүн кыргыз тарыхнаамасындагы изилденген иштердин негизинде, жаңы көз караштарды пайдалануу менен изилдөөнүн ырааттуу жүрүшү, ошол учурдагы коомдук-социалдык өзгөрүүлөргө илимий негизде тарыхый баа берилиши изилдөөнүн негизги өзөгүн түзөт.

3-жыйынтык. Коомдун социалдык стратификациялык түзүлүшүнүн өзгөрүшү өз ара бири-бирине таасир берүүчү, өз ара тыгыз байланыштагы процесс катары кароо менен ага системалуу нукта баа берүүгө аракет жасалышы илимий иштин жаңылыгы болуп саналат. Кыргыз мамлекетинин постсоветтик доордогу стратификациялык түзүлүшү коомдук-социалдык өнүгүшүнө өзгөчө таасир эткендигин бул изилденген илимий иштин жыйынтыгынан таанып-билүүгө болот.

4-жыйынтык. Советтик жана постсоветтик мезгилдердеги изилдөөчүлөрдүн кеңири чөйрөсүнө белгисиз болгон архивдик жана публицистикалык материалдар илимий айлампага киргизилген. Кыргызстандын тарыхындагы коомдук өзгөрүшүнүн урунттуу учуру болгон постсоветтик доорду изилдеген илимий чөйрөдө диссертанттын бул эмгеги жаңы илимий тарыхый көз караштарды чагылдыруу менен булакнаамалык багытты толуктайт.

3. Диссертациядагы ар бир жыйынтыктын жана корутундунун (илимий жоболордун) негиздүүлүгүнүн жана ынанымдуулугунун деңгээли

Кыргызстандагы социалдык түзүлүштүн трансформациялануу процессине анализ берип жатып төмөнкүдөй бир катар жыйынтыктарга келүүгө болот:

1-жыйынтык. 30 - жылдардын аягында Совет мамлекети көп жылдык саясаттын натыйжасында республикада экономиканы монополизациялоого багытталган күрөшүн аяктаган. Анын негизги өзөгү көп укладдуу чарбаларды жоюу, майда, орто чарбалык субъекттерди жок кылууга багытталган. Өндүрүштү улутташтыруу, ыкчамдатылган коллективдештирүүнү, индустриялаштырууну, кулактарды тап катары жок кылуу жана эркин экономикалык мамилелерди жоюуга багытталган эле. Натыйжада, социалистик уклад совет мамлекетинин экономикасында монополистке айланып, мамлекет болсо аны тескөөчү органга айланат.

2-жыйынтык. 30-жылдардын аягында республикада стратификациялык процесстердин трансформацияланышы аяктап, анын натыйжасында түпкү элдин салттуу социалдык түзүлүшү жоюлат.

3-жыйынтык. Дыйкандар социалдык коомдо өз алдынча катмар катары жашап калды, бирок көз каранды эмес өндүрүүчүдөн мамлекетке толук баш ийген социалдык стратага айланган. Мамлекет тарабынан көтөрүлгөн ири айылчарба өндүрүшүн түзүү максатына жеткен, бирок коллективдештирүү айыл жергесинде чоң трагедия менен коштолгон.

4-жыйынтык. Салттуу социалдык страталардын жоюлушу менен социалистик коомдо жаңы колхозчу-дыйкан, жумушчу табы жана интеллигенция катмары пайда болгон.

5-жыйынтык. Кыргызстандагы жаны колхозчу-дыйкан, жумушчу жана интеллигенция страталарынын калыптануу процесси трагедиялуу жүргөндүгүнө карабастан, көчмөн жана жарым көчмөн шартта жашаган кыргыздардын арасында отурукташуу процесси ийгиликтүү аяктап, совет бийлиги бекемделип гана калбастан, социализмди курууга жетишкен. Аталган илимий пикирге диссертациялык иште тийиштүү аргуменнттер келтирилип, автор тарабынан ынанымдуу далилденген.

4. Диссертациялык иште алынган илимий жыйынтыктардын ички биримдигин баалоо.

Диссертациялык изилдөөдө Кыргызстандын 1920-1930-жылдарындагы Совет мамлекети тарабынан жүргүзүлгөн социалдык-экономикалык реформалардын натыйжасында Кыргызстан коомунун социалдык түзүлүшүнүн негизги өзөгүн түзүшкөн жумушчу, дыйкан жана интеллигенция катмарларынын өзгөрүүсүн изилдөөгө арналган эмгек болуп саналат. Архивдик материалдарга, жарыяланган тарыхый булактарга таянуу менен 20-30-жж. Кыргызстандын социалдык түзүлүшүндөгү өзгөрүүлөрдү; алардын жыйынтыктары изилденип, тийиштүү илимий тыянактар чыгарылган.

Совет мамлекети тарабынан жүргүзүлгөн саясаттын натыйжасында салттуу кыргыз коомунун социалдык түзүлүшү өзгөрүүгө учурагандыгы баса белгиленген. Алынган натыйжалар өз ара байланышта, практикалык сунуштар тастыкталган теориялык жоболорго негизделип түзүлгөн.

Диссертацияда каралып жаткан маселе боюнча бир катар жаңы натыйжалар жана жоболор аныкталып, алар өз ара ички биримдикте, тарыхый логикалык бир ойду түзүп турат.

5. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келүүсү

Авторефераттын мазмуну жана түзүмү диссертацияга толук дал келет. Ал диссертациялык иштин негизги, урунттуу жоболорун ырааттуу түрдө, кыскача чагылдыруу усулунда жүзөгө ашырылган жана диссертациянын максаты менен милдеттерине авторефераттын текстинде чагылдырылган материалдар толук жооп берет. Автореферат кыргыз, орус жана англис тилинде идентивдүү резюмелер менен жабдылган.

6. Диссертациянын мазмунундагы жана аны жабдуудагы кемчиликтер жана изденүүчүгө сунуштар.

Жогоруда көрсөтүлгөн жетишкендиктери менен катар диссертациялык иштин төмөнкүдөй кемчиликтери аныкталды:

1. Диссертациялык эмгекте революцияга чейинки доордогу тарых изилдөөчүлөрдүн өкүлдөрү туурасында материалдар азыраак сүрөттөлгөн.
2. Диссертациялык эмгектин Кыргызстандын социалдык түзүлүшүнүн өзгөрүү процессин изилдеген советтик доордогу илимпоздордун эмгектерин көбүрөөк пайдаланылса жакшы болмок.
3. Илимий иштеги кээ бир техникалык жана стилистикалык мүчүлүштүктөрдү да жою зарыл.
4. Диссертациялык иштеги келтирилген таблицалардын түзүлүш формаларын жөнгө салуу керек.

Анткени менен бул эскертүүлөр илимий изилдөөнүн маанилүүлүгүн жана баалуулугун төмөндөтпөйт.

7. Кыргыз Республикасынын окумуштуулук даража ыйгаруу жөнүндө Жобосундагы талаптарга диссертациянын жооп бериши.

Диссертациялык иштин структурасы, мазмуну илимий жоболорду чагылдырат, изилдөөнүн жыйынтыктары жана анын жасалгалоосу Кыргыз Республикасынын Жогорку аттестациялык комиссиясынын «Кыргыз Республикасынын окумуштуулук даражаны ыйгаруу жөнүндө Жобосунун» кандидаттык диссертациялар боюнча талаптарына жооп берет. Ал эми анын автору **Ыдырысов Рамис Жумабекович** 07.00.02. – Ата - Мекен тарыхы адистиги боюнча тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгарууга татыктуу.

Жетектөөчү мекеме аткарылган диссертациялык ишти карап чыгып, **“Кыргызстандын социалдык түзүлүшүнүн өзгөрүшү (XXк. 20-30-жж.)”** деген темада сунушталган кандидаттык диссертациясын “Илимий наамдарды

ыйгаруу тартиби” жөнүндөгү Жобонун негизинде кандидаттык диссертацияларга коюлган талаптарга жана адистиктин паспортуна толук жооп бергендигин тастыктайт.

Ыдырысов Рамис Жумабековичтин 07.00.02. – Ата - Мекен тарыхы адистиги боюнча тарых илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган “Кыргызстандын социалдык түзүлүшүнүн өзгөрүшү (XXк. 20-30-жж.)” деген темадагы диссертациясына корутунду-пикир **А.Мырсабеков** атындагы **Ош гуманитардык-педагогикалык институтунун** Гуманитардык факультетинин «Тарых» кафедрасынын 2019-жылдын 14-мартындагы кеңешмесинде угулду жана №5 протоколу менен бекитилди.

Талкууга катышкан окумуштуулардын тизмеси:

Нурунбетов Б.А. тарых илимдеринин доктору, профессор, Зулуев Б.Б. п.и.к., доцент, Осмонов С.Ж. т.и.к., доцент, Атаханов Ш.Т. т.и.к., доцент, Сагынбай кызы Нурилла т.и.к., доцент, Жаркынбаев Т.Ж. т.и.к. доцент, Зулуева Р.Ж. т.и.к., доцент, Мамытов У.Ж. т.и.к. доцент, Абдыразакова С. т.и.к. доцент, Бекмурзаева Г.К. т.и.к. доцент, Абжалов Т.А. ф.и.к. доцент, Жолдошова А.А. улук окутуучу, Кармышаков Т.М. улук окутуучу, Казакбаев К.К. магистр, Күлбаева З.И. магистр.

А. Мырсабеков атындагы ОГПИнин

Гуманитардык факультетинин

«Тарых» кафедрасынын башчысы

т. и. к., доцент

Зулуева Р.Ж.

Катчы:

Ажымаматова У.С.

Р.ж. Зулуева
кадровдор
У.С. Ажымаматова
кадровдор
Катчы
Курчу №. 04-8/14
Шетк. мекенде А. Ибрагимовов ая. ОГПИнин
«Тарых» кафедрасынын башчысы
19.03.2019